

Význam ústavy pre podústavné právo

JUDr. Tomáš Ľalík, PhD.
tomas.lalik@flaw.uniba.sk

Zhrnutie

- Ústava má interpretačný a aplikačný význam pre podústavné právo
- Štyri roviny:
 - Hierarchickosť a systém právneho poriadku
 - Oslobodenie sudcu od zákona
 - Konštitucionalizácia podústavného práva
 - Zabránenie formalizmu

Hierarchickosť a systém právneho poriadku

- Právne predpisy majú v systéme rôznu právnu silu
- Dôvody: legitimita a vôľa autora právneho predpisu
- Dôležitosť pre výklad
 - Výklad jedinej PN – výklad celého systému
- Tzv. ústavnokonformný výklad podústavného (jednoduchého) práva
 - Výklad akejkoľvek právnej normy musí byť vždy v súlade s ústavnými princípmi a hodnotami
- Interpretátor (sudca, prokurátor) musí brať túto skutočnosť do úvahy pri výklade a aplikácii právnych predpisov

III. ÚS 375/2015:

„Výklad každej právnej normy (právneho predpisu) musí byť konformný s ústavou ako základným zákonom štátu s najvyššou právnou silou. V prípade, že vec pripúšťa rôzny výklad, orgán aplikujúci právo je v konkrétnej veci povinný uprednostniť ústavne konformný výklad.“

Oslobodenie orgánu aplikácie práva od zákona

- Možnosť a niekedy nutnosť aplikovať a brať do úvahy iné právo ako zákon z vôle ústavodarcu:
 - Ústavu SR
 - Právo EÚ: čl. 7 ods. 2 Ústavy
 - Medzinárodné právo: čl. 7 ods. 5 Ústavy, čl. 154c) Ústavy
- Veľa tvorcov práva, ktoré sa má aplikovať *naraz*
 - nadnárodné súdy či quasisúdy, nadnárodné inštitúcie, medzinárodné organizácie, politické zoskupenia atď.

Konštitucionalizácia podústavného práva

- Narastajúci vplyv ústavnoprávnej argumentácie v jednotlivých právnych odvetviach (v minulosti nie)
- Dôvod: priama a bezprostredná aplikácia ústavných noriem
- Totálna ústava: všetky riešenia právneho aj politického života v spoločnosti majú riešenie v ústave
- Horizontálny účinok ľudských práv a slobôd
- Do podústavného práva sa dostávajú argumentačné vzory typické pre ústavné právo:
 - Dôležitosť princípov a hodnôt
 - Vyvažovanie (proporcionalita)
 - Otvorenosť (neurčitosť) právneho jazyka
 - Politika a ideológia
 - Zmena významu textu plynutím času

Spolkový ústavný súd, BVerfGE 7, 198 (*Lüth*):

„Ústavné práva nie sú len obranné práva proti štátu, ale zakotvujú objektívny poriadok hodnôt, ktorý sa týka všetkých právnych odvetví (verejného a súkromného práva). Každú ustanovenie súkromného práva musí byť v súlade s týmto systémom hodnôt a každé jedno ustanovenie musí byť vykladané v súlade s jeho duchom. Všeobecné súdy síce aplikujú a vykladajú súkromné právo, ale jeho výklad musí byť v súlade s ústavou.“

Nie formalizmu

- Sudca nie je fonograf
- Aplikácia práva už nie je založená na:
 - Sylogizme (podradžovaniu skutkového stavu pod právnu normu)
 - Dedukcii (odpoveď na právnu otázku je možné nájsť v logike právneho systému)
 - Redukcii podmienok interpretačných východísk (ako základ rozhodnutia sa použije len text právneho predpisu prípadne jeho dôvodová správa)
- Dôsledky formalizmu:
 - Nejasnosť uvažovania sudcu (nemusi vysvetľovať ako sa dopracoval k výsledku)
 - Nezodpovednosť sudcov
 - Porušenie hierarchickosti a viackanálovosti právnych noriem

- Súčasn^é právo je:
 - Hierarchické – jednotlivé právne normy sú vo vzťahu hierarchie
 - Viackanálové – veľa tvorcov práva vrátane nadnárodných
 - Hodnotové (ideologické) – právna norma chráni tú-ktorú hodnotu
- Dôsledky pre právnikov:
 - Kreativita, elastickeš, otvorenosť ale aj zložitosť práva
 - NIE: mechanickosť, formalizmus a ťažkopádnoš

- Úloha sudcu: vyriešenie sporu a právneho problému za ním stojaceho takým spôsobom, ktorý umožní zosúladiť čo najväčš^í počet právnych hodnôt (nie jednostrannosť) a prameňov práva
- Kľúčové médium: odôvodnenie rozhodnutia
 - Jediný prístupný zdroj, ktorý pomáha verifikovať rozumové pochody sudkyne
 - Obmedzenie slobody sudcu
 - Umožňuje zistiť eventuálnu rozdielnosť reálnych a deklarován^{ých} dôvodov rozhodnutia porovnaním výroku a odôvodnenia

Príklady

1. „Uložením disciplinárneho trestu nie je vylúčené trestné stíhanie odsúdeného, ak konanie odsúdeného napĺňa aj znaky skutkovej podstaty trestného činu.“ (zákon č. 475/2005 Z.z. o výkone trestu odňatia slobody v znení neskorších predpisov, § 52 ods. 4; ibid. zákon č. 221/2006 Z.z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov, § 40 ods. 4)

2. „Fyzická osoba má právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov do práva na ochranu jej osobnosti, aby sa odstránili následky týchto zásahov a aby jej bolo dané primerané zadostučinenie. Pokiaľ by sa nezdalo postačujúce zadostučinenie podľa odseku 1 najmä preto, že bola v značnej miere znížená dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti, má fyzická osoba tiež právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch.“ (§ 13 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka)

3. „Obec uloží pokutu do 663 eur právnickej osobe, ktorá ako zvolávateľ zvolala alebo usporiadala zhromaždenie bez toho, aby si splnila oznamovaciu povinnosť;“ § 14a ods. 1 zákona o zhromažďovaní práve

- Čo majú všetky ustanovenia zákonov spoločné ?
- Aká musí byť ich správna interpretácia ?
- Čo orgán aplikujúci právo *nemôže* stratiť zo zreteľa pri ich aplikácii ?

Sergey Zolotukhin c. Rusko, sťažnosť č.
14939/03, 10.02.2009

- Zákaz dva razy súdiť za ten istý skutok
 - Dôraz na popise skutkovej podstaty
 - Dve právne normy nemôžu trestať rovnaký skutok
 - Materiálne chápanie skutku (nie umelo rozdelené konanie)
-
- Ústava, čl. 50 ods. 5 len TČ: “Nikoho nemožno trestne stíhať za čin, za ktorý bol už právoplatne odsúdený alebo oslobodený spod obžaloby. Táto zásada nevylučuje uplatnenie mimoriadnych opravných prostriedkov v súlade so zákonom.”